

Emil Stanula

"Die grosse katechetische Rede -
Oratio catechetica magna", wyd.
Joseph Barbel, Stuttgart 1971 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 43/1, 224-225

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anita RÖPER, *Objektive und subjektive Moral. Ein Gespräch mit Karl Rahner*, Freiburg—Basel—Wien, 1971, Herder, s. 90.

Pogłębiająca się rozbieżność między głoszoną przez Kościół moralnością a zanikającym poczuciem winy moralnej w wypadku jej przekraczania staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Nie chodzi w tym wypadku jedynie o istnienie różnicy między głoszoną a przeżywaną moralnością, co chyba zawsze towarzyszyło historii ludzkiej, ale o coś bardziej ważnego, a mianowicie o kryterium dobra moralnego i ostatecznie o to, co jest zgodne z wymaganiami natury ludzkiej.

Publikacja Anity Röper na temat obiektywnej i subiektywnej moralności dotyka samych podstaw moralności jako wykładnika tego co godziwe w życiu człowieka. Treść publikacji stanowi rozmowa autorki z Karolem Rahnerem. Jej rola ogranicza się właściwie do formułowania problematyki w prowokujące rozmówcę pytania, które ukazują na żywo nurtujące współcześnie zagadnienia moralne nie tylko w ich konkretnych przejawach, lecz po prostu w ich uzasadnieniach. Rahner stara się naświetlać podsuwaną mu problematykę wskazując niedwuznacznie na potrzebę krytycznego spojrzenia na znaczenie takich obiegowych pojęć z dziedziny moralności, jak „wina obiektywna” oraz „dobra wiara” grzesznika. Wydaje się, że rozważania omawianej publikacji zmierzają przynajmniej do pobudzenia refleksji, od której może zależeć bardzo wiele, bo odnoszą się do właściwego pojęcia zarówno obiektywnej, jak i subiektywnej moralności oraz ich wzajemnego stosunku.

Punkt wyjścia dla Rahnera, jak on sam zaznacza, stanowi istnienie obiektywnej moralności, która prawdziwie obowiązuje człowieka (*in einem wahren Sinn*, s. 62). Jest ona podyktowana przez naturę, która wprawdzie jest niezmienna w swoim rdzeniu metafizycznym, jednak jako natura fizyczna podlega zmianom. Chodzi w tym wypadku pomimo zahamowań, a nawet regresji możliwych w zakresie moralności, o rozwój według z góry zaplanowanego „programu”. Urzeczywistnia się on przyjmując konkretny kształt czyli stopień rozwoju natury ludzkiej jako podstawy moralności. W takim też znaczeniu natura ludzka jest zmienna (por. s. 37, 52). Należy więc przyjąć nie tylko rozwój świadomości czyli poznania wartości moralnych, ale ich „dojrzewania egzystencjalnego” w naturze człowieka. Od tego kształtowania się wartości zależy właśnie rozwój poznania obowiązku ich realizacji, zarówno przez jednostkę jak i zbiorowość ludzką. Dlatego też tzw. wina obiektywna polega na różnicy, jaka istnieje między indywidualnym i zbiorowym stopniem rozwoju moralnego a stopniem, do którego należy dążyć i który znajduje odzwierciedlenie w przedkładanej normie (por. s. 56).

Takie ujęcie „winy obiektywnej” dostarcza przesłanek do poglądu na tzw. grzechy popełniane w dobrej wierze i możliwość przewycięzania stanu sumienia, które jest ich źródłem. W świetle wywodów zawartych w omawianej publikacji jest to także uzależnione od stopnia rozwoju moralnego, a ostatecznie wartości moralnych w naturze ludzkiej, a nie tylko od teoretycznej świadomości normy moralnej. W takiej perspektywie znajdujemy w publikacji rozważania z konkretnymi zastosowaniami do zagadnień etyki seksualnej, małżeńskiej i społecznej. Zapewne są to uwagi kontrowersyjne, niemniej zmuszające do zastanowienia nad problemami, wobec których nie można pozostać obojętnym moralnie.

Ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

GREGOR von NYSSA, *Die grosse katechetische Rede — Oratio catechetica magna*, wydał Joseph Barbel, Stuttgart 1971, Anton Hiersemann (*Bibliothek der griechischen Literatur*, t. I).

Oratio catechetica magna św. Grzegorza z Nyssy otwiera nową serię przekładów literatury greckiej na język niemiecki nazwaną *Bibliothek der griechischen Literatur*. Seria ta ma obejmować przekłady najważniejszych dzieł pisanych w języku greckim począwszy od najstarszych ich zabytków,

a skończywszy na tych, które pozostawiła epoka bizantyjska. Początkowo *Bibliothek der griechischen Literatur* ogranicza się tylko do przekładów dzieł z zakresu patrystyki i bizantynistyki, w planie jednak wydawców są również tłumaczenia najważniejszych zabytków piśmiennictwa greckiego. Redaktorem naczelnym przekładów pism z zakresu patrystyki jest Wilhelm Gessel, z zakresu zaś bizantynistyki — Peter Wirth. Wydawcy zamierzają publikować od dwóch do czterech tomów rocznie. Objętość poszczególnych tomów ma nie przekraczać 320 stron, formatu 15/23 cm. Charakter tłumaczeń wyznacza cel, jaki postawili sobie wydawcy. Zamierzają bowiem dostarczyć naukowego materiału do badań nad kulturą grecką w ogóle, a w szczególności nad literaturą, historią, filozofią, teologią, prawem, archeologią oraz historią sztuki. Ten właśnie cel mając na uwadze, wydawcy chcą publikować przekłady o charakterze ściśle naukowym, zgodnie ze współczesnymi wymogami nauki. Tłumaczenia poprzedzać będzie wstęp wprowadzający w epokę i problematykę przekładanego pisma. Następnie edycja ma zawierać naukowy komentarz, najważniejsze wydania tłumaczonego pisma, wreszcie najważniejszą bibliografię.

Imponujący jest plan wydawniczy na lata 1972—1976, albowiem zawiera aż 16 tomów, wśród których mają się ukazać przekłady dzieł Atanazego, Atenagorasa, Bazylego Wielkiego, Dionizego Aleksandryjskiego, Grzegorza z Nazjanzu, Grzegorza z Nyssy, Jana Chryzostoma, Metodego z Olimpu, historyka Sokratesa, Symeona Makariusza, Tacjana, Nicefora Grzegorza, Orygenes, Porfyriusza z Tyru.

Jak konkretnie wyobrażają sobie wydawcy *Bibliothek der griechischen Literatur*, można poznać z pierwszego tomu. Tłumacz poprzedził swój przekład zwięzłym wstępem (29 stron), w którym omówił najpierw życie Grzegorza z Nyssy, a więc miejsce urodzenia, rodzinę, wykształcenie, zainteresowania, działalność biskupią, charakter i usposobienie Nysseńczyka, następnie literacką spuściznę Grzegorza, na podstawie której wykazał, iż biskup z Nyssy był wytrawnym egzegetą, dogmatykiem, mówcą, epistolografem, wreszcie treść *Wielkiej mowy katechetycznej*, jej układ, wydania oraz założenia nowego tłumaczenia.

Samo tłumaczenie zajmuje zaledwie 62 strony, a komentarz obejmuje aż 116 stron publikowanego tomu. Do charakterystycznych rysów owego komentarza należy bez wątpienia zaliczyć najpierw objaśnianie trudnych miejsc *Wielkiej mowy katechetycznej* na podstawie wypowiedzi biskupa z Nyssy, następnie w świetle koncepcji teologicznych pisarzy starochrześcijańskich, wreszcie na podstawie ogólnych wyników badań nad grecką literaturą patrystyczną.

Trzeba nadto podkreślić, iż niektóre przypisy noszą charakter zwięzłych rozpraw naukowych (np. 25, 52, 133, 219, 243, 303, 311).

Pierwszy tom nowego wydawnictwa *Bibliothek der griechischen Literatur* zamyka wykaz najważniejszej bibliografii, chronologiczny wykaz dzieł św. Grzegorza, ich wydań i tłumaczeń na język niemiecki, indeksy: biblijny, nazwisk starożytnych i współczesnych pisarzy, a także bardzo ogólny indeks rzeczowy.

Nowa seria wydawnicza dla badaczy kultury greckiej, zwłaszcza patrystów stanowić będzie źródło ożywiającej współczesną myśl teologiczną.

Ks. Emil Stanula CSsR, Warszawa

Dawid M. SCHOLER, *Nag Hammadi Bibliography, 1948—1969*, Leiden 1971, s. 201, E. J. Brill (*Nag Hammadi Studies*, t. 1).

Od 1948 czyli od pierwszej informacji o odkryciu gnostycko-koptyjskiej biblioteki w pobliżu Nag Hammadi w Górnym Egipcie, zainteresowanie odkrytymi tekstami wzrasta coraz bardziej. Początkowe trudności, głównie na-